

Слід також відмітити, що завдання підвищення ефективності роботи закладів культури не може бути конкретно вирішено, якщо не вирішена проблема виміру, тобто проблема вироблення вимірного показника ефективності. На наш погляд, в якості критерію оцінювання ефективності функціонування цієї сфери діяльності є валовий внутрішній продукт та валовий регіональний продукт. Отже, виходячи з завдань, які стосуються вдосконалення системи культурного обслуговування населення країни і подальшого розширення й поглиблення наукових досліджень у сфері культури, підвищення внеску науки в вирішення актуальних проблем зміцнення ринкових відносин, необхідно використовувати запропоновані критерії оцінки діяльності закладів культури, їх внеску у формування додаткового валового внутрішнього продукту. Вищезазначене вимагає вибору адекватних методів такої обробки цих оцінок, які б дозволили надати управлінські рекомендації щодо підвищення ефективності цієї діяльності.

Також зазначимо, що в організації обслуговування населення системою культурних закладів існує потреба в розробці науково обґрунтованих методів прийняття рішень при виборі управлінських важелів впливу. Часто ці рішення приймаються для усунення небажаного ефекту шляхом впливу на існуючу причину та отримання миттєвого позитивного результату. Однак це може призвести і до збільшення головних негативних ефектів, тому що складна система (а будь-яка соціально-культурна система найбільш складна з відомих систем) відповідає на вплив зовсім не так, як очікується з досвіду впливу на прості системи. У результаті цього заходи, спрямовані на поліпшення функціонування системи, можуть приводити до ще більш суттєвого погіршення.

Важливим з позицій визначення трансформацій у розвитку культурного середовища є розроблення економіко-математичної моделі оцінювання рівня сформованості культурного середовища та соціально-культурної активності населення з урахуванням ключових факторів впливу, що дає змогу на основі одержаних інтегральних оцінок визначити відмінності розвитку культурного середовища регіонів України, оцінити зміст трансформаційних процесів та ефективність використання інфраструктури в цій сфері, визначити напрями її подальшого розвитку, а також механізми та інструменти їх забезпечення в межах державної та регіональної політики розвитку сфери культури в ринкових умовах.

Отже, наукові дослідження у сфері культури широко використовують як необхідні інструментальні засоби математичні моделі й методи, які дозволяють здійснити більш високий рівень формалізації й абстрактного опису найбільш важливих зв'язків економічних та соціально-культурних змінних систем і об'єктів, оцінити форму й параметри залежностей їх змінних; одержати нові знання про об'єкти; визначити найкращі рішення в тій або іншій ситуації; сформулювати висновки, адекватні досліджуваному об'єкту; компактно викласти основні теоретичні положення.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Пуларія П.А., ДВНЗ «НГУ», м. Дніпропетровськ, Україна

Висока якість людського капіталу - необхідна умова економічного зростання. Тому виїзд кваліфікованої робочої сили за кордон традиційно вважають великою проблемою країн, що розвиваються, які програють у конкуренції за кадри більш розвиненим. Разом з тим, в умовах глобалізації з'являється новий погляд на проблему «витоку мізків»: еміграція кваліфікованих кадрів дає можливість отримати істотні вигоди країнам-донорам. «Витік мізків» із країни традиційно вважають загрозою економічному розвитку. У той же час, потенційні вигоди від еміграції кадрів не враховуються. Основні причини від'їзду вчених з України: вкрай низька матеріальна оцінка праці, не відповідна ні його якості, ні його суспільної значимості, нестабільність політичної ситуації, загроза соціальних конфліктів, занепокоєння за долю своїх дітей, загальне погіршення економічної обстановки, загроза безробіття, низький рівень соціальної захищеності вчених, відсутність юридичного оформлення результатів наукової діяльності - такі причини, названі працівниками наукової сфери, що виправдовують їх бажання виїхати за кордон. До факторів привабливості наукової діяльності для студентської молоді належать: збільшення заробітної плати в науковій сфері, наявність сучасної матеріально-

технічної бази (приладів, обладнання, матеріалів і т.д.), можливість професійного зростання, успішної професійної кар'єри, умови для повноцінної реалізації професійних амбіцій можливість міжнародних професійних контактів, закордонні відрядження і т.п., підвищення престижу науки і престижності наукової діяльності, допомога у вирішенні житлового питання, можливість довгострокової та стабільної зайнятості, можливість уникнути призову в армію, можливість вільного робочого графіку, доступність сучасних інформаційних і комунікаційних мереж.

З точки зору економічних ризиків «витік мізків» являє собою серйозну проблему. Якщо висококваліфіковані фахівці, які виростили в країні, в тому числі завдяки подібній державній підтримці, емігрують в інші країни, то держава втрачає можливість капіталізувати свої витрати - плодами його вкладень скористаються економіки інших країн. Серйозним наслідком витоку мізків є порушення процесу поточного функціонування колективу та ланцюжки відтворювального процесу. Серед емігрантів велика частка талановитих і продуктивних учених. Як правило, поряд з поточною діяльністю вчений здійснює підготовку наукових кадрів. Тому ухід вченого із стабільного довго тривало функціонуючого наукового колективу порушує відтворювальний процес. Якщо він є лідером або главою наукової школи - викликає обрив відтворювального ланцюга. Виникла реальна небезпека втрати спадковості поколінь у результаті кожному наступному поколінню доводиться вчитися і переймати навички в людей з усе більш і більш низькою кваліфікацією. У підсумку в країні знижується продуктивність праці, падає конкурентоспроможність у залученні інвестицій у високотехнологічні галузі, і економіка замикається на виробництві товарів з низькою доданою вартістю. Якщо через еміграції країна позбудеться критичної маси наукових кадрів, вона потрапить у замкнуте коло для виходу з якого будуть потрібні набагато більші ресурси, ніж чим для створення умов для роботи талановитим людям. У цій ситуації особливого значення набуває розробка комплексу заходів по розширеному відтворенню, супроводу та підтримки кадрів науково-технологічного комплексу, підняття престижу професії вченого. Ці заходи повинні бути адресовані всім віковим категоріям дослідників, включаючи їх гідне пенсійне забезпечення. Але вістря уваги, звичайно ж, має бути націлене на молодих. Отримуючи хорошу базу, випускники університетів і аспірантур виїжджають за кордон продовжувати свою освіту. Найчастіше вони отримують пропозиції про роботу, залишаються, і в цьому полягає очевидний економічний збиток для країни-донора, так як основа для подальшого професійного росту за кордоном забезпечується саме в цій країні. Не дивлячись на здавалося б всю очевидність негативного впливу інтелектуальної міграції на вітчизняну економіку існують також і ряд позитивних ефектів.

Позитивний ефект від еміграції може реалізуватися за допомогою так званої циркулюючої міграції, коли люди попрацювавши за кордоном, повертаються на батьківщину з новими ресурсами і навичками. Професіонали високої кваліфікації, емігрувавши в більш розвинені країни, надалі сприяють припливу інвестицій, технологій, ідей і більш ефективних стандартів ведення бізнесу до себе на батьківщину. Виїзд за кордон дозволяє талановитим людям знайти краще застосування своїм здібностям, а також акумулювати фінансові ресурси й напрацювати ділові зв'язки, які вони навряд чи змогли б придбати на батьківщині. Таким чином, згодом повернувшись, вони можуть принести набагато більше користі Україні, а державі набагато менше доведеться витратити коштів на створення необхідних для розвитку талантів умов всередині країни. Крім того, тимчасовий виїзд студентів і вчених для участі в дослідженнях і проектах підвищує кваліфікацію вітчизняних дослідників і сприяє інтеграції України у світове науково-технічне та освітнє співтовариство. Емігранти сприяють просуванню вітчизняних товарів і послуг на світовому ринку. Зберігши ділові зв'язки на батьківщині і придбавши доступ до ресурсів закордонних ринків, емігранти, їх контакти та репутація, служать сполучною ланкою між вітчизняними виробниками і зарубіжними споживачами. Багато країн світу за рахунок міграції людського капіталу домоглися економічного прориву. Класичні приклади - Тайвань, Індія, Філіппіни, Китай. Висококваліфіковані фахівці, одного разу покинувши ці країни, через кілька років повернулися з великими можливостями, часто привівши з собою свій бізнес. В Індії практично весь кластер інформаційних технологій виник за рахунок того, що із Силіконової долини поверталися фахівці, які виїхали в США 10-15 років тому. Можливість еміграції стимулює розвиток вітчизняного ринку праці. В українців виникає привід одержувати конкурентоспроможну освіту, щоб знайти роботу за кордоном. Не всі з них у підсумку виїдуть;

частина залишиться в країні, поповнивши економіку й науку висококласними фахівцями. З іншого боку, в умовах «витоку фахівців» роботодавці змушені постійно розвиватися та покращувати умови праці для залучення і утримання співробітників. Можливість еміграції стимулює отримувати гарну освіту, а роботодавців змушує поліпшувати умови праці. Істотною допомогою для економіки держави є приватні грошові перекази (у грошовій і натуральній формі), які здійснюються через офіційні і нелегальні канали. Так в 2011 році обсяги приватних грошових переказів з-за кордону збільшилися на 19,7% - до \$ 7 млрд. Ця сума майже еквівалентна розміру коштів, що надійшли в Україну як прямі іноземні інвестиції (\$ 7,2 млрд).

Проблема в тому, що в Україні «витік мізків» - як правило, рух в один кінець. При цьому еміграція молодшає: обдаровані студенти намагаються виграти грант, вступити до аспірантури за кордоном і потім там залишитися. Близько 10 відсотків українців не повертаються на батьківщину після проходження навчання за кордоном. Не повертаються ті студенти, які одружилися або ж отримали гранти. Тому перед державою в першу чергу має стояти завдання не стільки утримати найкращих у своєму поколінні, скільки створити такі умови, щоб у майбутньому вони захотіли повернутися на батьківщину. Створення міцної матеріальної бази може зацікавити молодих людей залишатися працювати в своїх рідних містах. Необхідно суттєво покращити умови життя вчених (квартири, медичне обслуговування, відпочинок, окреме постачання продуктами і товарами тощо), створити необхідне забезпечення праці (приміщення, обладнання, зв'язок, надходження інформації і т.д.), збільшити частку ресурсів на підтримку наукового середовища, необхідної для генерації ідей. При цьому, поряд з пріоритетною підтримкою фундаментальних досліджень має бути широке поле для інноваційної діяльності.

Але в той же час тільки створення матеріальної бази не може запобігти повністю «витоку мізків», потрібно підвищити соціальний статус молодого вченого та фахівця, змінити до нього те негативне ставлення з боку роботодавця, яке склалося в сучасному суспільстві.

РОЛЬ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ В УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Рубенян Г.Д., Черкаський Національний Університет ім.Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна*

Торговельна марка вже давно розглядається світовою спільнотою як невід'ємний елемент ринкових відносин, важливий фактор підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства, захисту від недобросовісної конкуренції. Виконуючи функцію індивідуалізації товарів і послуг суб'єктів підприємницької діяльності, гарантуючи якість цих товарів і послуг, торговельна марка стає дедалі важливішим економічним важелем в умовах активізації торгівлі та глобалізації міжнародного торговельного простору. Законодавче визначення поняття торговельної марки встановлене у ст. 492 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року (набув чинності з 1 січня 2004 року) (надалі – ЦК України). Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів [1]. Відповідно до Закону України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 року (надалі – Закон) знаки – позначення, за якими товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб [2].

Як зазначає Андрощук Г., торговельні марки і пов'язані з ними правові поняття є потужним інструментом для реалізації прав інтелектуальної власності. Знак є унікальним серед усіх видів інтелектуальної власності (за винятком виробничих секретів, які суворо охороняються) і якщо підтримується його чинність, то він надає його власникові виключні права на вічні часи. Тому торговельні марки є найважливішим елементом у стратегії підприємств щодо створення свого багатства [3, 19]. У сучасному світі підприємство може володіти необмеженою кількістю торговельних марок, які часто називають “брендом”. На упаковці ж торговельна марка виступає як носій інформації, гарант якості продукції. Оскільки торговельні марки є потужним